

Wrocław, dn. 9 listopada 2022r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa mgr Danuty Calińskiej-Rogali
pt. „Zawód, kwalifikacje, umiejętności – dylematy kształcenia
zawodowego branży hotelarskiej”, napisanej pod kierunkiem naukowym
Dra hab. Piotra Mikiewicza**

1. Podstawa opracowania recenzji

Pismo od Wiceprzewodniczącego Rady Akademickiej DSW – Pana dra hab. Pawła Rudnickiego, prof. DSW, informujące o podjętej przez Radę Akademicką DSW na posiedzeniu w dniu 6 października 2022 roku decyzji powołującej mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Danuty Calińskiej-Rogali.

Niniejsza ocena ma charakter recenzji, której celem jest odpowiedź na pytanie, czy rozprawa doktorska odpowiada ustawowym warunkom określonym w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2017, poz. 1789, ze zm.) oraz czy uzasadnia dopuszczenie Panią mgr Danutę Calińską-Rogalę do publicznej obrony.

Ocena rozprawy doktorskiej została dokonana przez pryzmat spełnienia wymagań merytorycznych i formalnych stawianych pracom doktorskim w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika, takich jak: zasadność podjętej problematyki, umiejętność prowadzenia naukowego wywodu (w tym stawianie celów, pytań badawczych i hipotez badawczych), dobór metod i technik badawczych, zawartość merytoryczna pracy, układ i struktura pracy oraz strona formalna i edytorska. Stanowi ona element postępowania o nadanie Pani magister Danucie Calińskiej-Rogali stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

2. Ocena rozprawy doktorskiej

2.1. Objętość i struktura pracy

Recenzowana praca doktorska liczy ogółem 383 strony, w tym tekst główny liczy 276 stron, a pozostałe to: bibliografia, spisy rzeczy (wykaz tabel, wykaz rysunków), streszczenie oraz aneks złożony z 13 załączników.

Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu

Zakład Turystyki
Dr hab. Daniel Puciato, prof. AWF

Praca składa się z sześciu rozdziałów, z podziałem na część teoretyczną (trzy pierwsze rozdziały) i praktyczną (trzy kolejne rozdziały), o przemyślanej strukturze formalnej i merytorycznej oraz wstępu i podsumowania.

W rozdziałach o charakterze teoretycznym Doktorantka dokonała wnikliwej analizy literatury dotyczącej: koncepcji kształtowania się relacji między edukacją i strukturą społeczną, epistemologicznych podstaw badań, poprzez charakterystykę takich kategorii pojęciowych, jak zawód, kwalifikacje i umiejętności oraz organizacji i struktury współczesnego systemu edukacji. Kwestią godną podkreślenia jest duża erudycja w zakresie analizy źródeł literaturowych (327 pozycji literaturowych). W części teoretycznej warto byłoby jednak uwzględnić charakterystykę wyników badań innych autorów obejmujących znaczenie systemów edukacji w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego krajów wysokorozwiniętych gospodarczo. Mogłoby to stanowić teoretyczny kontekst dla prezentowanych w kolejnym rozdziale wyników badań własnych.

W kolejnych rozdziałach, mających charakter empiryczny, Doktorantka przedstawiła założenia metodologiczne badań własnych, charakterystykę środowiska badań oraz identyfikację kluczowych problemów dopasowania edukacji do rynku pracy z perspektywy różnych grup interesariuszy. Doktorantka wykazała, że posiada wiedzę, zarówno teoretyczną jak i empiryczną w zakresie kształcenia zawodowego w obszarze hotelarstwa oraz wykazała się umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań w tym obszarze.

2.2. Zasadność podjętej problematyki badawczej

Tematyka badawcza wybrana przez Doktorantkę jest istotna, szczególnie ze względu na kwestie dotyczące działalności edukacyjnej w obszarze hotelarstwa, gdyż prowadzenie działań związanym z procesem nauczania kandydatów do pracy i doskonalenia pracowników obiektów hotelarskich, stanowi jeden z ważniejszych warunków rozwoju przedsiębiorstw branży hotelarskiej, branży turystycznej oraz gospodarki narodowej, regionalnych i lokalnych. Problematyka dopasowania modeli kształcenia do wymogów współczesnego rynku pracy jest kluczowa w tym aspekcie.

Doktorantka podjęła ważny, aktualny i interesujący problem, jakim jest zbadanie systemu edukacji oraz jego dostosowania do warunków panujących na rynku pracy z perspektywy różnych grup interesariuszy, tj.: przedsiębiorców, instytucji edukacyjnych, czy nowozatrudnionych pracowników.

Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu

Zakład Turystyki

Dr hab. Daniel Puciato, prof. AWF

W kontekście powyższego, wybór tematu rozprawy doktorskiej uznać należy za trafny i właściwy zarówno w wymiarze poznawczym, jak i aplikacyjnym. Wyniki badań Doktorantki mogą stanowić cenną wskazówkę dla potencjalnych kierunków dalszych badań naukowych, jak również dla instytucji edukacyjnych, czy przedsiębiorstw hotelarskich w obszarze rekomendacji dla procesu kształcenia i doskonalenia zawodowego. Recenzowana rozprawa jest zatem wartościowym opracowaniem w zakresie oddziaływania rynku pracy na systemy edukacji, w obszarze kształcenia zawodowego na potrzeby branży hotelarskiej. Tytuł jest zgodny z treścią poszczególnych części pracy. Doktorantka poszczególnymi rozdziałami i podrozdziałami wypełnia zakres tematyczny zapowiedziany w tytule rozprawy. Treść pracy jest ułożona z zachowaniem równowagi między treściami poznawczymi oraz treściami aplikacyjnymi.

2.3. Temat rozprawy, cel i problemy badawcze

Temat rozprawy podjęty przez Doktorantkę należy uznać za istotny z punktu widzenia teorii i praktyki nauk społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem pedagogiki.

Wstęp do rozprawy w zasadzie spełnia wszystkie wymogi stawiane tej części pracy. Zawarte w nim są: uzasadnienie wyboru problematyki badań, szczególnie w kontekście przesłanek praktycznych, syntetyczne wprowadzenie do problematyki badań, problemy badawcze, opis struktury dysertacji oraz podziękowania.

Brakuje w nim jednak wyraźnie zidentyfikowanej luki badawczej, którą Doktorantka chciałaby dzięki swoim badaniom zniwelować. Ponadto uzasadnienie wyboru problematyki badawczej jest za bardzo zdominowane przesłankami praktycznymi, kosztem przesłanek poznawczych (teoretycznych). Relacje między tymi dwoma aspektami powinny być rozłożone nieco bardziej proporcjonalnie. Warto byłoby również w tej części rozprawy wyjaśnić nieco czytelnikowi główne kategorie terminologiczne i pokazać na przykład jakie podobieństwa i różnice występują między obiektem hotelowym, hotelarskim i noclegowym, gdyż nie są to synonimy.

W rozdziale czwartym przedstawiono przedmiot, cel i problemy badawcze. Przedmiotem badań była analiza kształcenia zawodowego w świetle uwarunkowań społecznych, kulturowych i gospodarczych. Cel dysertacji jakim było przedstawienie problematyki związanej z nabywaniem kwalifikacji, umiejętności, a także z wyborem zawodu przez uczniów i studentów zawodowych szkół ponadpodstawowych, został

Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu

Zakład Turystyki
Dr hab. Daniel Puciato, prof. AWF

zrealizowany. Główny problem badawczy został sformułowany za pomocą następującego pytania badawczego: Jak system kształcenia zawodowego odpowiada na potrzeby i oczekiwania rynku pracy?

Główny problem badawczy uściślono do postaci sześciu problemów szczegółowych:

- na ile system kształcenia zawodowego wspomaga i jest w stanie przygotować absolwentów szkół zawodowych z branży hotelarskiej do zatrudnienia na niestabilnym i nieprzewidywalnym rynku pracy?
- w jaki sposób formy kształcenia zawodowego kształtują kwalifikacje i umiejętności w świetle zachodzących przemian cywilizacyjnych?
- jakie jest znaczenie różnych form uczenia się (edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej) w procesie wchodzenia w życie zawodowe?
- czy tylko kwalifikacje formalne określone rangą dyplomu lub świadectwa są ważne?
- jak przebiega proces przygotowania kandydatów do zawodu hotelarza z perspektywy studentów i uczniów szkół ponadpodstawowych zawodowych oraz jak oni sami oceniają wiedzę, umiejętności i kompetencje zdobyte w toku kształcenia?
- jak kształtuje się współpraca przedsiębiorców z systemem edukacji, po wprowadzeniu reform edukacyjnych dotyczących szkolnictwa zawodowego?

Cel, problem główny i problemy szczegółowe są poprawne i odpowiadają zakresowi przedmiotowemu pracy. Piąty problem szczegółowy: „jak przebiega proces przygotowania kandydatów do zawodu hotelarza z perspektywy studentów i uczniów szkół ponadpodstawowych zawodowych oraz jak oni sami oceniają wiedzę, umiejętności i kompetencje zdobyte w toku kształcenia?”, stanowi faktycznie dwa oddzielne problemy, które należało rozdzielić. Pewnym mankamentem tej części dysertacji jest brak celów praktycznych (aplikacyjnych), które w aspekcie podjętej problematyki badawczej wydają się być istotne. Również cała praca jest mocno osadzona w praktyce gospodarczej, co stanowi o jej dużej wartości i powinno zostać wyeksponowane w celach rozprawy.

Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu

Zakład Turystyki
Dr hab. Daniel Puciato, prof. AWF

2.4. Ocena wartości merytorycznej pracy

Wartość merytoryczną rozprawy oceniam pozytywnie. Układ pracy nie budzi zastrzeżeń. W rozdziale pierwszym przedstawiono teoretyczne koncepcje relacji między edukacją a strukturą społeczną, charakteryzując: wybrane teorie (kapitału ludzkiego, edukacja w teorii Pierre'a Bourdieu, kredencjału i model VUCA), pokolenia osób uczących się i pracujących, rolę doradztwa zawodowego oraz dostosowanie do rynku pracy. Rozdział oceniam pozytywnie, choć brakuje w nim, w mojej ocenie, wskazania znaczenia kapitału ludzkiego w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego oraz uzasadnienia dlaczego Autorka za istotne uznała akurat te, a nie inne koncepcje teoretyczne.

W rozdziale drugim zdefiniowano takie kategorie pojęciowe, jak: zawód i „zawodoznawstwo”, kwalifikacje, kompetencje i umiejętności. Dokonano także charakterystyki trzech filarów Europejskiej Klasyfikacji Umiejętności, Kompetencji, Kwalifikacji i Zawodów (ESCO). W rozdziale opisano ponadto klasyfikacje zawodów i specjalności, zawody szkolnictwa branżowego, podział kwalifikacji i kwalifikacje występujące na polskim rynku pracy, Polską Ramę Kwalifikacji oraz Zintegrowany System i Rejestr Kwalifikacji. W dalszej części rozdziału rozwinięto takie pojęcia jak: klasyfikacja umiejętności, Zintegrowana Strategia Umiejętności, zarządzanie kompetencjami, kluczowe kompetencje w wymiarze europejskim oraz kompetencje przyszłości. Rozdział uważam za bardzo interesujący, choć koncepcja zarządzania kompetencjami nie została opisana wystarczająco szczegółowo. Należało w tym przypadku sięgnąć do większej liczby publikacji z obszaru nauk o zarządzaniu i jakości. Pewnym mankamentem jest również brak podrozdziału (lub nawet rozdziału), w którym Autorka dokonałaby charakterystyki polskiego rynku hotelarskiego, występujących na nim podmiotów gospodarczych, struktur organizacyjnych i wynikających z nich stanowisk pracy oraz szczególnie pożądaných cech osób wykonujących zawody hotelarskie. Część teoretyczna jest zbyt mocno zdominowana przez kwestie edukacyjne. Ich kluczowe znaczenie jest wprawdzie, w kontekście dyscypliny naukowej i problematyki pracy, oczywista, lecz należało także przedstawić potrzeby strony popytowej hotelarskiego rynku pracy (przedsiębiorstw hotelarskich).

W rozdziale trzecim zaprezentowano organizację i strukturę systemu edukacji, przedstawiając mechanizmy funkcjonujące w szkolnictwie ponadpodstawowym, opisując systemy kształcenia zawodowego w Polsce i innych krajach europejskich, nieformalne

Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu

Zakład Turystyki
Dr hab. Daniel Puciato, prof. AWF

i pozaformalne formy kształcenia, model współpracy pracodawców z podmiotami edukacyjnymi, uwierzytelnianie zdobytych kwalifikacji, uczenie się przez całe życie oraz akumulowanie i przenoszenie osiągnięć w polskim systemie edukacyjnym. Rozdział oceniam bardzo wysoko. Jedynym mankamentem jest brak charakterystyki form kształcenia i doskonalenia zawodowego oferowanych przez same przedsiębiorstwa hotelarskie, głównie sieci hotelowe, np. w ramach prowadzonych akademii.

Rozdział czwarty stanowi założenia metodologiczne badań własnych. Przedstawiono w nim przyjętą strategię badań – nurt badań jakościowych oraz dokonano poprawnego uzasadnienia jej wyboru. W rozprawie zastosowano metody: sondażu diagnostycznego (ankietowanie i technikę wywiadu) oraz analizę dokumentów. Pewnym mankamentem jest w mojej ocenie zbyt teoretyczne podejście w tworzeniu tego rozdziału. Charakterystyka nurtów badań, procesu badawczego oraz metod badawczych na tym etapie zaawansowania naukowego jest w mojej ocenie zbyt duża. Należało się bardziej skupić na opisie praktycznych, konkretnych aspektów wykorzystania metod badawczych, a nie na ich teoretycznych opisach. Jest to jednak komentarz dyskusyjny, gdyż zdaje sobie sprawę, że w pracach pisanych w ramach dyscypliny naukowej pedagogika zwyczajowo przedstawia się tego rodzaju charakterystyki, rzadko spotykane w innych dyscyplinach naukowych. W rozdziale tym przedstawiono także organizację badań własnych, w tym dobór próby badawczej. Zastosowano dobór celowy, co jest zasadne. Jednak uzasadnienie doboru (kryteria włączenia i wyłączenia z badań) powinny być precyzyjniej opisane. Brakuje także opisu metod analizy statystycznej – analiza struktury także się do nich zalicza.

W rozdziale piątym dokonano charakterystyki środowiska przeprowadzonych badań. Przedstawiono w nim specyfikę branży turystycznej, w tym hotelarsko-gastronomicznej, specyfikę pracy w hotelarstwie, zawody w ramach branży, możliwości kształcenia w zawodach hotelarskich, sytuację na rynku pracy, kształcenie kadr w uczelniach wyższych oraz potwierdzanie kwalifikacji zawodowych. Rozdział ten oceniam wysoko i nie wnoszę do niego żadnych, istotnych uwag merytorycznych.

Rozdział szósty to najważniejsza część rozprawy, obrazująca analizę wyników przeprowadzonych badań. Dokonano w nim identyfikacji głównych problemów dopasowania edukacji i rynku pracy z perspektywy interesariuszy. Zidentyfikowano pożądane kwalifikacje i umiejętności/kompetencje oczekiwane lub wymagane przez

Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu

Zakład Turystyki

Dr hab. Daniel Puciato, prof. AWF

pracodawców od potencjalnych pracowników, praktykantów i absolwentów kształcenia zawodowego. Scharakteryzowano także obszary współpracy oraz opisano bariery współpracy pomiędzy szkołami zawodowymi, będącymi ogniwem systemu edukacji, a przedsiębiorstwami branży hotelowej tworzącymi łańcuchy, sieci i grupy hotelowe. Poprawnie przyjęto metody analizy wyników badań charakterystyczne dla badań jakościowych. W przyszłości proponuję jednak zastosować triangulację metod jakościowych i ilościowych, z zastosowaniem bardziej zaawansowanego instrumentarium statystycznego. Dzięki takiemu podejściu możliwe byłoby chociażby: wychwycenie rzeczywistych różnic lub ich braku w oczekiwaniach różnych grup interesariuszy, czy identyfikacja uwarunkowań przedstawionych barier. Brakuje także elementów dyskusyjnych wyników badań własnych z wynikami badań innych autorów, analizy przyczynowo-skutkowej, interpretacji wyników badań i poglądów samej Autorki na uzyskane wyniki badań.

Wnioski i rekomendacje zawarto w podsumowaniu, choć raczej powinno się umieścić je w ostatnim podrozdziale rozdziału badawczego. Jednak same wnioski poznawcze i praktyczne są poprawnie sformułowane, a rekomendacje robią duże wrażenie. Świadczy to o dużej znajomości branży i doświadczeniu Autorki w obszarze hotelarstwa. Pewnym mankamentem jest zbyt ogólny charakter wniosków, które ze względu na ograniczenie próby badawczej – brak reprezentatywności spowodowany celowym doбором i zbyt małą liczebnością – powinno się odnosić wyłącznie do badanych. W podsumowaniu brakuje także, w mojej ocenie, identyfikacji głównych ograniczeń badań i mocnych stron dysertacji. Należało także uwypuklić wkład dysertacji do systemu nauki oraz zidentyfikować potencjalne kierunki dalszych badań.

2.5. Strona formalna i edytorska dysertacji

Strona formalna, w tym redakcyjna, nie budzi większych zastrzeżeń. Praca nie zawiera także większych błędów strukturalnych. Opiera się na poprawnie dobranej literaturze krajowej i zagranicznej, a relacja między wydawnictwami zwartymi i ciągłymi jest prawidłowa. W przeglądzie literatury nieco brakuje natomiast najnowszych publikacji z czasopism o zasięgu międzynarodowym o tematyce turystyczno-hotelarskiej i edukacyjnej i wysokim wskaźniku oddziaływania. Jako materiały źródłowe do pracy

Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu

Zakład Turystyki
Dr hab. Daniel Puciato, prof. AWF

wykorzystano także akty prawne oraz strony internetowe. Liczba wykorzystanych źródeł jest duża i zasługują na uznanie.

Jednolitość edycyjna pracy, układ stron, czcionka, sposób robienia przypisów oraz oznaczenia części pracy nie budzą większych zastrzeżeń. Dostrzeżone błędy o charakterze interpunkcyjnym i literowym są jednostkowe. Pewnym mankamentem, aczkolwiek dyskusyjnym, gdyż zależnym od kwestii zwyczajowych, jest to że w pracy posługiwano się często pierwszą osobą liczby pojedynczej (napisałam, stwierdziłam, itd.). Przeważnie natomiast w pracach naukowych stosuje się formę bezosobową i czas przeszły (np. napisano, stwierdzono, itp.). Spis treści jest zbyt szczegółowy – zwyczajowo umieszcza się w nim rozdziały i podrozdziały, bez punktów i wykazu załączników. Liczba tabel i rysunków jest wystarczająca, a interpretacja graficzna dobrze uzupełnia tekst pracy. Za pewien mankament można uznać niską jakość części rysunków. W pracach naukowych, z wyjątkiem złożonych grafik tj. mapy, rysunki tworzy się samodzielnie wykorzystując stosowne oprogramowanie. Jakość takich rysunków jest wyższa, a takie postępowanie nie przysparza potencjalnych problemów z dochowaniem praw autorskich. Ponadto rysunki obrazujące wyniki badań nie mają zaznaczonych na słupkach wartości, co nieco utrudnia śledzenie wyników badań. Spisy rzeczy są poprawne. Przypisy i bibliografia także, choć niekiedy Autorka w przypisie odwołuje się do źródła wtórnego (np. strony internetowej), a nie do pierwotnego. Pewnym mankamentem jest również wypunktowanie, a nie wyliczenie pozycji bibliograficznych. Jest to tym bardziej niezrozumiałe, że liczba przytoczonych źródeł jest bardzo duża i stanowi dużą wartość pracy. Mocną stroną pracy są załączniki gdyż, są to ważne dokumenty o mocno praktycznym charakterze. W zakresie strony formalno-edycyjnej pracę oceniam pozytywnie.

3. Konkluzja końcowa

Przedłożoną do recenzji rozprawę doktorską mgr Danuty Calińskiej-Rogali oceniam pozytywnie. Praca dotyczy ważnej i aktualnej problematyki oraz ma znaczenie poznawcze, wzbogacające wiedzę w zakresie kształcenia zawodowego pracowników dla branży hotelarskiej. Poczynione wcześniej uwagi, z których część ma charakter dyskusyjny, marginesowy lub wyłącznie techniczny, nie obniżają jej wartości oraz nie wpływają negatywnie na ocenę końcową.

Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu

Zakład Turystyki

Dr hab. Daniel Puciato, prof. AWF

Należy podkreślić, że rozprawa doktorska mgr Danuty Calińskiej-Rogali spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawnymi, w zakresie wykazania się przez Doktoranta ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie pedagogika oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a także stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Uważam, że praca mgr Danuty Calińskiej-Rogali pt. „Zawód, kwalifikacje, umiejętności – dylematy kształcenia zawodowego branży hotelarskiej”, spełnia warunki zawarte w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki i niniejszym wnoszę o dopuszczenie Panią mgr Danutę Calińską-Rogalę do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Daniel Puciato